

- комплексні скоординовані психологом дії референтних дорослих: батьків, та класовода, які впливають на дитину через спеціально організовані навчання та поведінку на уроках та у позаурочний час;
- вмотивованість дитини підпорядковуватися правилам;
- активність дорослих, які схвалюють правильні дії дитини;
- стимулюючі засоби, які застосовує практичний психолог: казкотерапія, комплекс різноманітних рухливих ігор, вправ та завдань для формування довірливості першокласників.

УДК 316.61 (043)

Кулікова А.О., асистент

КРИЗА ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Життєві кризи окремих людей тісно пов'язані з особливостями того соціального оточення, в якому вони зросли, в якому перебігала їхня соціалізація. Криза – це переживання людиною моменту своєї життєвої неспроможності. Чим глибша криза, тим сильніший ефект від внутрішньої діяльності переживання: воно перероблює минулий досвід, людина приймає новий «сенс життя», оновлює систему цінностей, життєву стратегію, своє власне «Я».

Криза нерозривно пов'язана із народженням свого власного «Я», образу себе самого в житті. Суперечності між бажаним образом «Я», потребою в його досягненні і неможливості задовольнити цю потребу «тепер та зараз» - один з базових руйнуючих факторів психічного та соціального розвитку людини.

Щоб зрозуміти сутність кризи, треба знати, які саме суперечності порушили баланс життя і які перспективи «зняття» суб'єктом їхнього деструктивного потенціалу. Протиріччя, що спричиняють життєву кризу, виникають з багатьох життєвих потреб людини, які теоретично можна класифікувати: внутрішнє протиріччя між жаданням життя та його знецінення; конфлікт між новим і старим (проблема батьків і дітей, сімейні стосунки, проблема творчості, а також старих і нових внутрішніх цінностей); амбівалентність емоційного світу, невизначеність бажань; протиріччя між ідеальним та реальним життєздійсненням; внутрішньоособистісне протиріччя в моральних переконаннях; конфлікти загальнолюдського, соціального і індивідуального, які переходять у внутрішній світ людини.

В основі криз особистості знаходяться дезадаптаційні процеси, які можуть відбуватися в головних сферах людської діяльності – пізнавальній, перетворюючій й комунікативній. Підтримка певного рівня адаптації сприяє пом'якшенню перебігу кризових явищ особистості. Нормальний стан цього рівня забезпечується за рахунок існування адаптаційного резервного фонду, який актуалізується в екстремальних ситуаціях. Порушення такої норми свідчить про соціально-психологічну дезадаптацію особистості, яка має як об'єктивні, так і суб'єктивні ознаки. Об'єктивно дезадаптація виявляється у зміні поведінки людини в соціальному середовищі, в обмеженні здатності людини справлятися із соціальними функціями або в координальній трансформації поведінки. Суб'єктивним проявом дезадаптації є широкий діапазон психоемоційних порушень – від негативних переживань до клінічних, патологічних синдромів [1].

Дж. Каплан писав, що криза – це стан, який виникає, коли особа стикається з перешкодою на шляху здійснення життєво важливих цілей, перешкодою, яка впродовж певного часу не може бути подолана звичними методами вирішення проблем. І тоді настає період дезорганізації, період розладу, протягом якого чиниться багато спроб вирішення цих проблем.

До кризових ситуацій дослідники відносять стрес, фрустрацію, конфлікт і кризу. Криза першого роду – серйозно ускладнює реалізацію життєвого задуму, однак все ще залишається можливість продовжувати привичний спосіб життєдіяльності. При цьому людина зберігає свій життєвий задум, свою «самість». Криза другого роду (власне криза) веде до того, що реалізація життєвого задуму стає зовсім неможливою. При цьому відбувається модифікація самої особистості, пошук нового задуму життя, нових цінностей, нової стратегії, нового образу «Я» [2].

Коли йдеться про специфіку перебігу кризи, мається на увазі, що різні люди неоднаковою мірою підготовлені до різного роду складних життєвих ситуацій, криз. Різномічне їх сприйняття залежить і від розвитку афективно-вольової сфери, і від самосвідомості індивіда, його ставлення до свого «Я», системи його оцінок і самооцінок, в цілому від психологічної культури людини, але все ж таки головною умовою ефективності саморегуляції є самостійне забезпечення людиною свого нормального існування і виконання властивих саме їй функцій, що в кінцевому підсумку веде до збалансованого (гармонійного) внутрішнього комфорту.

Література

1. Абрумова А.Г., Тихоненко В.А., Бергельсон Л.Л. Социально-психологическая дезадаптация личности / А.Г. Абрумова, В.А. Тихоненко, Л.Л. Бергельсон // Вопросы психологии. – 1991. – № 4. – С. 15-25.

УДК 159.923.2

Малихіна Т.П., кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ САМОЕФЕКТИВНОСТІ

Вперше поняття самоефективність (self-efficacy) як конструкт очікування, що впливає на функціонування і мотивацію особистості, був представлений в роботах А. Бандури. Феномен, позначений поняттям «самоефективність», був предметом дослідження в багатьох теоріях поведінки, що концентруються на внутрішній мотивації.

Р. Уайт вводить поняття «компетентність» (competence), роблячи акцент на виконанні конкретних дій, що приводять до результату. Силою, що детермінує прагнення людини до компетентності, є «мотивація через почуття ефективності» (effectance motivation), внутрішній мотив, що спонукає до взаємодії зі світом [2]. Встановлюючи «мотив ефективності», він визначав його як внутрішній «драйв» взаємодії з середовищем. На відміну від мотивів базових потреб, що походять від внутрішнього дефіциту, мотивація ефективності спонукається новими для суб'єкта стимулами і підкріплюється тоді, коли цікавість і дослідницька активність породжують елементи новизни у сфері стимулів. Розвиток мотиву ефективності відбувається через придбання суб'єктом знань і умінь у результаті його взаємодії з середовищем. Драйв ефективності розвивається поступово протягом тривалої взаємодії суб'єкта з оточенням.

Порівнюючи даний підхід з концепцією А. Бандури, необхідно відзначити, що в теорії соціального навчання вибір поведінки і наполегливість зусиль обумовлюється швидше перцептом самоефективності, ніж умовами стимулу. Самоефективність виникає з різних джерел інформації що безпосередньо впливають на поведінку, а також опосередковано через когнітивні структури. Недостатній рівень почуття власної ефективності для досягнення необхідної поведінки може сприяти зниженню активності суб'єкта. Суб'єкт, упевнений у своїх здібностях, також може знизити активність, оскільки очікує, що його поведінка не буде мати ефекту на оточуючих людей, чи він буде покараний. Ці два незалежних джерела очікування безпорадності мають абсолютно різні причини. Щоб позбутися почуття безпорадності, заснованого на самоефективності, потрібно розвивати компетенції і очікування персональної ефективності. Щоб позбутися почуття безпорадності, заснованого на результаті, необхідні зміни в переважних обставинах оточення, які відновлять інструментальну цінність компетенцій, якими люди вже володіють [2].

У соціально-когнітивній теорії А. Бандури мотиваційні тенденції пояснюються переважно з точки зору здатності до передбачення. Поведінка людини в конкретній ситуації визначається її уявленням про майбутнє. Виділяються мотиваційні механізми передбачення: очікування відносно результату, передбачення оцінки наслідків своїх дій; сприйняття власної ефективності, яка розглядається як уявлення людини про те, чи зможе вона виконати необхідні дії; цілі і стандарти, що представляють когнітивну детермінанту мотивації; а також афективна самооцінка – представляє особистісний фактор [2].

До А. Бандури дослідники основну увагу приділяли очікуванням результатів та їх значимості для особистості. А. Бандура вперше відокремлює ці очікування від очікувань того, що дія взагалі буде скоєна. Він вводить поняття самоефективність, маючи на увазі під ним судження людини про свою здатність ефективно виконати певні дії. Відмінності між уявленням про власну ефективності та очікування результатів визнають багато авторів (Abramson, Seligman, Teasdale, Heckhausen) [1]. Емпірично доведено, що сприйняття власної ефективності не тільки володіє прогностичною цінністю, але і дозволяє передбачити поведінку з більшою точністю, ніж це роблять очікування відносно результатів (Davis, Yates, Maddox, Norton, Stoltenberg).

Володіючи здатністю до передбачення, людина може уявити майбутні результати і реалізувати їх. Образ майбутніх результатів є метою за умови активності, спрямованої на досягнення. Цілі служать стандартами, з якими людина порівнює свої досягнення і свою поведінку. З одного боку, ці терміни (стандарти і цілі) використовують як взаємозамінні, з іншого боку, ці конструкти розрізняються, оскільки в деяких ситуаціях стандарти і цілі впливають на людину неоднаково. Сприймана самоефективність – це когнітивна оцінка; система уявлень, що регулюють дії, яка спрямована на досягнення певних цілей [1]. На відміну від самооцінки, самоефективність – це уявлення не про власні цінності, а про здатність здійснювати дії. Виникнення цих уявлень збігається з моментом, коли дитина починає усвідомлювати зв'язок між своїми діями і їх результатом у зовнішньому світі. Як пише Бандура, уявлення про власну ефективність пов'язано з досвідом поведінкових досягнень.

Уявлення про власну ефективність впливають на постановку мети і афективну самооцінку. Узгодженість системи саморегуляції також обумовлена тим, що різні цілі пов'язані асоціативними зв'язками в пам'яті. Зв'язок між когнітивною і афективною сферами також сприяють узгодженості системи саморегуляції. Рівень і тип використовуваних людиною стандартів при виконанні завдання частково

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XVIII підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

05 лютого 2016 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2016

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2016. – 308 арк.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол №6 від 23.12.2015)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Булатова О.В., д.е.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Омельченко В.Я., д.е.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д.культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.

Збірник містить матеріали XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 05 лютого 2016 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

Собокар І.І. ІНТЕРВ'Ю НА ТЕЛЕБАЧЕННІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМ «ПОЗНЕР» ТА «ГОВОРИТЬ УКРАЇНА»).....	97
---	----

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Брежнєва О.Г. ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНЦЕПЦІЯХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ Ж. ПІАЖЕ І Г. ГАРДНЕРА.....	99
Гайдаржийська Л.П. ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ НАЙМЕНШИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	101
Демидова Ю.О. ПІЗНАВАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА.....	102
Косенко Ю.М. СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	103
Мякенька О.П. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	107
Романенко К.О. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ДО КЕРІВНИЦТВА ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	108
Яйленко В.Ф. СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ДІАГНОСТИКИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	109

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Грачова Т.М. ПОЕТИЧНИЙ ПРОСТІР Л. ТАЛАЛАЯ.....	111
Дворянкін В.О. ІЗ СПОСТЕРЕЖЕНЬ НАД ПРОСТОРОВОЮ ДИФЕРЕНЦІАЦІЄЮ УКРАЇНСЬКИХ СХІДНОСТЕПОВИХ ГОВІРОК.....	112
Євмененко О.В. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	114
Коновалова М.М. ОСОБЛИВОСТІ ЧАСОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ УЛАСА САМЧУКА «НА ТВЕРДІЙ ЗЕМЛІ».....	116
Мельничук І.В. ДО ПИТАННЯ ЕМБЛЕМАТИЧНОЇ ПОЕЗІЇ В КОНТЕКСТІ СПІЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ БАРОКОВОЇ ТРАДИЦІЇ.....	117
Мороз О.А. ДО ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ СЛОВОТВОРУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	119
Романенко Л.В. ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧІ ПРИЙОМИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	121
Хорошков М.М. ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ.....	123

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Голоцукова Ю.А. СООТНОШЕНИЕ РЕЗУЛЬТИВА С ЛЕКСИКОГРАММАТИЧЕСКОЙ СЕМАТИКОЙ СТАТИВНОСТИ В УКРАИНСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ.....	125
Гусева Е.А. КОНЦЕПТ «ИНОЙ – ДРУГОЙ».....	126
Кравченко В.А. САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ С НАУЧНОЙ И УЧЕБНОЙ ЛИТЕРАТУРОЙ.....	128
Просцевичус В.Э. К ВОПРОСУ О ПРИРОДЕ ДЕТЕКТИВНОГО ПОВЕСТВОВАНИЯ.....	130
Ситникова Е.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛОГОЭПИСТЕМ КАК СПОСОБ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ РЕЧЕВОГО ОБЩЕНИЯ.....	131
Струкова Н.В., Сычугова Я.С. ОБУЧЕНИЕ ГРАММАТИКЕ В ПРЕПОДАВАНИИ ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО.....	133

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ

Волошенко Н.О. ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	135
Генералова О.М. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	138
Зубченко Л.В. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ - ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	138
Кашкарьова Л.Р. МОЖЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ ДОВІЛЬНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ.....	140
Кулікова А.О. КРИЗА ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	142
Малихіна Т.П. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ САМОЕФЕКТИВНОСТІ.....	143
Лисецкая Е.Я. ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ К ЗАНЯТИЯМ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ И СПОРТОМ.....	145